

мышления. Предлагается снять некоторые ограничения как предвзятые и тормозящие. Утверждается, что историю человечества лишь обогащает модальная логика человека, в частности репрессированное объективистами условное наклонение. Обсуждаются также принципы языковой футурологии, на которую наложил табу политический интерес. На основе отслеживания в лингвосфере динамики явлений, тенденций и законов развития автор прогнозирует возможные результаты взаимодействия в Украине украинского, русского и английского языков. Как и всегда было при аналогичных обстоятельствах в исторической ретроспективе, очевидным ныне является изменение каждого языка в среде их смешения и соперничество вариантов будущего языка-гибрида.

Ключевые слова: прошлое, будущее, развитие, закон, прогноз, история, язык, грамматика, логика, познание.

УДК 81

Резнікова Н.В., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИХ ЦІЛЕЙ У ПЕРЕКЛАДІ (на матеріалі японських перекладів поезій Тараса Шевченка)

У статті вперше аналізується специфіка відтворення прагматики українських лінгвопоетизмів японською мовою. Розглядаються питання можливості/неможливості збереження прагматичного потенціалу через асоціативну образність відтворених виражальних одиниць.

Ключові слова: прагматична модифікація, прагматична адекватність, лінгвокультурна характеристика.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Значення міжнародної комунікації як діалогу культур і цивілізацій у сучасному світі зростає, впливаючи на розвиток усіх пов'язаних з цим галузей, у тому числі й на мовну. Це особливо актуально в діалозі культур віддалених одна від одної географічно, етнічно й ментально. Нагальною стає потреба у вдосконаленні перекладу як міжкультурної комунікації у всіх його галузевих і жанрових аспектах. Якщо донедавна в теорії художнього перекладу переважали концепції структурно-формальної та функціональної

відповідності між текстом-оригіналом та перекладом (Дж. Кетфорд, С. Влахов, Г. Гачечиладзе, М. Дудченко, Т. Казакова, І. Корунець, Е. Меднікова, В. Мірошніченко, Л. Нелюбін, О. Рихло), то сучасна теорія перекладу "акцентує на вивченні прагматичних аспектів перекладу, особливо перекладу різних типів тексту з огляду на комунікативний намір автора тексту, ... прагматичні характеристики оригіналу, чинник адресата тощо" [Карабан 2003, 354].

Невирішені раніше частини проблеми. У руслі цієї тенденції актуально зіставити та проаналізувати реалізацію прагматичного потенціалу тексту в перекладі на структурно віддалену мову, наприклад, японську. Водночас це був би внесок не лише у вдосконалення українсько-японського перекладу, а й у побудову теорії перекладу для цієї пари мов зокрема. Недостатність досліджень з прагматики українсько-японського перекладу зумовила необхідність цієї розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття з'явилися численні теоретичні та практичні розвідки в дослідженні різноманітних проблем прагматики художнього перекладу. На матеріалі європейських мов її вивчали як зарубіжні дослідники: А. Нойберт (1978), Ч. Філмор (1980), Ю. Ванніков (1987), Л. Хорн (1988), В. Олексі (1989), Д. Гайл (1991), Л. Хікей (1998), Л. Латишев (1999), І. Алексеева (2001), А. Вежбицька (2001), А. Горбачевський (2001), Т. Берднікова (2002), М. Гарбовський (2004), так і вітчизняні: І. Шаргай (1998), В. Коптілов (2002), О. Ребрій (2003), Н. Гладуш (2004), А. Науменко (2004), О. Селіванова (2004), В. Демецька (2007), М. Олікова (2007), О. Скібіцька (2007), О. Чередниченко (2007).

Формулювання цілей статті. З огляду на стан проблеми, маємо на меті встановити й описати функціонування експресивних лексичних одиниць Шевченкової поезії у японських перекладах щодо відтворення їх прагматики та визначити особливості цього відтворення, зумовлені лінгвокультурними параметрами.

Вклад основного матеріалу. Прагматична зумовленість виражальної одиниці або лінгвопоетизму визначається, перш за все, її стилістичними й семантичними потенціями, що й визначило поетапний її аналіз: традиційний семантико-стилістичний аналіз тропу доповнено прагматичним. Відомо, що семантичний переклад орієнтований на точне відтворення контекстуального значення

оригіналу, тоді як комунікативний – на реакцію читача. "Виявлення критеріїв якості перекладу, що базуються на концепції семантико-стилістичної адекватності, становить власне лінгвістичну проблему, а встановлення критеріїв перекладу, з огляду на функціональну адекватність, становить лінгвопрагматичну проблему, вирішення якої здійснюється в межах теорії комунікації [Демецька 2007, 100-101].

Під комунікативно-прагматичним контекстом ми розуміємо відрізок мовлення, який містить достатні вербальні сигнали для прояву прагматичного змісту виражальної одиниці. Цей контекст також містить екстралінгвістичні фактори, так званій "фонової" контекст. Разом з тим осмислення авторської інтенції неможливе без урахування конкретних умов спілкування, тобто "культурного контексту", що може розумітися як "сукупність ідеологічних, соціальних, національних, літературних і особистісних обставин створення художнього тексту" [Азнаурова 1988, 5]. Під прагматичною установкою ми розуміємо вербалізований у тексті через вибір засобів вираження намір автора здійснити відповідний вплив на одержувача твору, оскільки авторська суб'єктивна оцінка дійсності (об'єкту, явища) вже має на меті певний прагматичний вплив. Взаєморозуміння між різномовними відправником і адресатом досягається шляхом адекватного визначення і перестворення через переклад прагматичних смислів як пріоритетних цілей.

У досліджуваних нами творах прагматична функція органічно поєднана з поетичною і реалізується як вплив на внутрішній світ адресата, що має змінити його поведінку, емоційний стан, ціннісні орієнтації, щоб викликати певні естетичні переживання. Вона ототожнюється нами з метою і ефектом комунікації. Між стилістичною і прагматичною функціями також існує складна взаємодія. З одного боку, стилістична функція може входити до складу прагматичної, визначаючи характер прагматичного впливу. З іншого, прагматична функція реалізується лише в динаміці й доповнює стилістичну. Перекладач поезії, який має відтворити комунікативну інтенцію автора, – "це інтерпретатор концептуальної програми, закладеної у початковому тексті, і "співавтор" концептуальної програми, заданої у кінцевому тексті" [Фесенко 2002, 125]. А прагматичний рівень, як відомо, є невід'ємною частиною еквівалентності взагалі і нашаровується на

інші її рівні [Швейцер 1988, 178]. Отже, прагматичний фактор можна порівняти з "фільтром", який визначає не лише спосіб реалізації процесу перекладу, але й сам обсяг відтвореної у перекладі інформації.

Під час дослідження ми з'ясували, що проблеми прагматики при перекладі українського поетичного тексту японською мовою (тобто структурно віддаленою) можуть також виникати, якщо:

1) мають місце відмінності у способах передачі поетичного змісту виражальної одиниці в мові оригіналу і мові перекладу, а саме: а) у мові перекладу немає лексичного відповідника певному слову чи фразеологізму оригіналу (загалом чи в актуалізованому його значенні); б) відповідник є семантично неповним і лише частково покриває значення слова чи фразеологізму;

2) мають місце розбіжності в імплікаціоналах – прихованих смислах відповідників, дібраних у результаті прагматичних модифікацій (трансформацій);

3) має місце неадекватна інтерпретація оригіналу перекладачем, спричинена його недостатнім розумінням або факту, зафіксованого оригіналом у цілому, або окремих його деталей.

Серед аспектів, у яких має свій прояв прагматика поетичного перекладу, ми виділяємо такі:

1) свідомо чи підсвідомо адаптація тексту перекладачем з метою збереження поетичної функції;

2) адекватне відтворення комунікативно-прагматичного ефекту (впливу) через його мовне оформлення;

3) наявність-відсутність соціокультурної співвіднесеності оригіналу та його перекладу.

Одне з основних прагматичних питань – це питання вибору тих дій, до яких вдається перекладач, щоб викликати в одержувачів перекладу бажану реакцію. Реалізація таких дій є "прагматична адаптація тексту, тобто приведення тексту до такого стану, який максимально полегшує його сприйняття і сприяє досягненню відповідного комунікативного ефекту" [Сдобников, Петрова 2006, 164]. Йдеться про когнітивні операції перекладача, іншими словами, варіювання інформації з поправками на соціально-культурні, психологічні, етичні та інші розбіжності між різномовними адресатами. Реалізуються названі операції за допомогою таких прийомів:

1) додавання (експлікація) інформації у вигляді пояснень у тексті, додатків, коментарів, наприклад:

<p><u>Помарніли</u> ми обоє – Я в неволі, ти вдовою (<i>"І широкою долину"</i> у перекладі Е. Фудзії)</p>	<p>ふたりはともに色褪せ、 しおれた。 わたしは自由を奪われ、 あなたは夫に先立たれて</p>	<p>Futari wa tomo ni iroase, shioretta. Watashi wa jiyu: o ubaware, Anata wa otto ni sakitatarete</p>
---	--	---

Для забезпечення глибшого розуміння і належного впливу перекладач експлікував інформацію, закладену у метафорі *помарніли* як *色褪せ, しおれた* – буквально "поблякнули і зів'яли". Перекладачка вирішила саме у такий спосіб підсилити прагматичний потенціал.

<p>То ви б <u>елегій</u> не творили (<i>"Якби ви знали, паничі"</i> у перекладі Х. Тадзава)</p>	<p>田園さんびの歌を かきなかつたろう</p>	<p>Den en sanbi no uta o kakinakattaro:</p>
---	------------------------------	---

Асоціативну інформацію, закладену в метафорі *елегій*, розтлумачено описово як *田園さんびの歌* – буквально "похвальна пісня полям і садам", оскільки представники японського етносу не обізнані з референтом такого поняття, а отже, конотативний компонент як вираження підсилення ознаки не буде зрозумілим.

<p><u>Пречистій</u> ставила, молила (<i>"І виріс я на чужині"</i> у перекладі Е. Фудзії)</p>	<p>聖母マリアのために 燈明をあげて、 祈ったものだった</p>	<p>Seibo maria no tame ni to:myo: o agete, inotta mono datta</p>
--	---	--

Метонімія *Пречиста* – реалія, пов'язана з особливостями духовного життя християн, трактована у перекладі як *聖母マリア* – "свята мати Марія", через відсутність такого поняття в духовній культурі японського народу, який належить до іншого віросповідання;

2) опущення незрозумілої чи невідомої для реципієнта перекладу, а також комунікативно нерелевантної чи не настільки суттєвої інформації, наприклад:

<p>Г думу вольною на волю Не прийде випустить... (<i>"Минули літа молодії"</i> у перекладі Е. Фудзії)</p>	<p>おまえの自由な想念を 解き放つこともないだろう</p>	<p>O-mae no jiyu:na omoi o toki hanatsu koto mo nai daro:</p>
---	------------------------------------	---

Складова частина *на волю* у сталому словосполученні *випустити на волю* в оригіналі не лише підсилює епітет *вольною*, але й створює алітерацію. У японському перекладі цей складник не несе важливої інформації, оскільки еквівалент усього сполучення *解き放つ* ("випустити") має достатньо широкий зміст, а отже, не потребує надмірного вживання інших компонентів з тим самим змістом. У подібній ситуації прийом опущення цілком виправдовує себе. Втім розгляньмо такий приклад:

<p>А ти, <u>доле!</u> А ти, мій <u>покою</u> Моє <u>свято</u> чорнобриве [Ганна Закревська]! (<i>"Г. З."</i> у перекладі Е. Фудзії)</p>	<p>そしてわたしのいとしいひと 黒い眉のあなたは</p>	<p>Soshite watashi no itoshii hito Kuroi mayu no anata wa</p>
---	-----------------------------------	---

Як бачимо, саме комунікативно і естетично значимі метафоризовані компоненти, які підсилюють образність, у перекладі опущені, і цим зведено нанівець відтворення прагматичного потенціалу ключових поетичних рядків. (Саме так поет назвав Ганну Закревську, до якої виразив свої теплі почуття). Отже, можемо констатувати швидше перекладацький недогляд, ніж виправдане рішення. Це стосується й перекладу такої строфи:

<p>Не журиться Катерина, <u>Вмиється сльозою</u> (<i>"Катерина"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)</p>	<p>カテリーナは悲しくない</p>	<p>Kateri:na wa kanashiku nai</p>
--	--------------------	-----------------------------------

У перекладі опущено ціле фразеологічне сполучення, що порушує міру художності, суперечить інтенції автора, а разом з тим і збіднює загальне враження від поезії в одержувачів перекладу. На нашу думку, це зумовлено недостатньою увагою перекладача до експресивної складової тексту;

3) урахування прагматичного фактору в перекладі може виражатися заміною семантично незрозумілої інформації більш зрозумілою (генералізація, конкретизація, тобто гіпо-гіперонімічні трансформації). Наприклад:

Заспіває Гриця (<i>"Катерина"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)	うたいだす悲しい歌を	Utaidasu kanashii uta o
--	------------	----------------------------

У оригіналі застосовано метонімічне перенесення назви пісні на саму пісню, відому українському читачеві як сумна лірична життєва драма молодих людей. У перекладі, адресованому японським читачам, істотне значення має не назва пісні, а її характер, що й відтворив перекладач за допомогою епітету *悲しい* ("печальний; сумний; плачевний").

Часто генералізація виражається в заміні власної назви загальною, яка надає родове значення для даного об'єкту, наприклад:

Ходімо просто- навпростець До <u>Ескулапа на ралець</u> (<i>"Чи не покинуть нам, небого"</i> у перекладі Е. Фудзії)	まったくに 医術の神さまのところへ 贈り物を持ってゆこう	Mattaku ni ijutsu no kami sama no tokoro e Okurimono o motte yuko:
--	------------------------------------	--

Транскрибований переклад античного імені був би, на думку перекладача, не зовсім адекватно сприйнятим, оскільки не всі японські читачі можуть знати, що *Ескулап* – це один з перших легендарних лікарів у Європі, реальність існування якого так досі й не підтверджена. Тому в перекладі це ім'я генералізоване як *医術の神さま* ("бог лікарської справи"). Поряд з цим

генералізований і реалонім *ралець* у вигляді синонімічного відповідника *贈り物* ("подарунок, підношення").

<p>Хоч би <i>рута</i>, А то нічого не зійшло! (<i>"Н. Костомарову"</i> у перекладі Е. Фудзії)</p>	<p>せめて一本の毒草 なりとも生えてくれれば よいものを、 何ひとつ芽ぶきは しなかった</p>	<p>Semete ippon no dokuso: nari to mo seiete kurereba yoi mono o, Nan hitotsu mebuki wa shinakatta</p>
---	---	--

У цьому випадку використання генералізації, заміни видового поняття *рута* на родове *毒草* ("отруйна трава"), невинуватене, бо, хоча японським читачам українська символіка (мається на увазі асоціативна культурема-символ привабливості, краси *рута*) маловідома, все ж буквальный переклад шляхом транскрипції *ルタ* технічно можливий. А для забезпечення повної передачі цієї асоціативно-образної фонові інформації, яку автор передбачив для читачів – носіїв культури оригіналу – можливо було б скористатися зноскою чи приміткою до тексту, як це й узвичаєно при перекладі реалонімів іншомовного колективу.

Конкретизацію (гіпонімічну трансформацію) як спосіб прагматичної адаптації проілюструймо такими прикладами:

<p>Тільки пуста Набик похилилась (<i>"Рано-вранці новобранці..."</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)</p>	<p>住む人とてない家が 傾いているだけ</p>	<p>Sumu hito tote nai ie ga Katamuite iru dake</p>
---	------------------------------	--

Метафора *пуста* як образ порожнечі, втрати в перекладі конкретизована вужчим значенням *住む人とてない家* ("хата, у якій навіть люди не живуть"), яке, враховуючи світобачення япономовних адресатів, більш повно виражає зв'язок даного явища з дійсністю;

4) зміни змісту сегменту тексту без порушення загального смислу (смысловий розвиток), наприклад:

Не плач сину, моє лихо! (<i>"Катерина" у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі</i>)	坊や安心して よい子だから!	Bo:ya anshin shite yoi ko dakara!
--	-------------------	--------------------------------------

З огляду на неоднакову клішованість, розуміння ідіоматичних фраз повсякденного вжитку у двох різних мовах, покомпонентний переклад може викликати хибний комунікативний ефект. У використаному прийомі цілісного смислового розвитку реалізована енантіосемія оцінного слова よい, (опозиція його значень "гарний – поганий" залежить від вживання у відповідному контексті). Отже, при перекладі доводиться адаптувати висловлювання з урахуванням цієї обставини так, щоб смисл тексту залишався незмінним, забезпечуючи повне розуміння рецептором, а разом з тим й аналогічний оригіналу комунікативний вплив.

Необхідність таких модифікаційних дій визначається неоднаковим об'ємом фонових знань одержувачів оригіналу і перекладу, а також розбіжностями у системах мов, які перешкоджають однаково сприйняттю цих текстів різномовними комунікантами. Із застосуванням означених способів прагматичної адаптації неістотно змінюються лише окремі елементи змісту, набуваючи найдоступнішої та найзрозумілішої для одержувачів перекладу форми. При цьому забезпечується максимально повне розуміння ними тексту перекладу, а отже, і рівноцінний оригіналові комунікативний ефект. Прагматично адекватний переклад не обов'язково є найвищим ступенем семантичної, тобто комунікативної, інваріантності, а лише є оптимальним варіантом прагматичної, семантичної та стилістичної адекватності, смислової відповідності в цілому.

Як бачимо, у традиціях обох літератур існують еквівалентні за своїми асоціативними зв'язками, художніми достоїнствами і прагматичним потенціалом мовно-виражальні елементи. Проте через культурну віддаленість об'єм фонових знань японського етносу щодо сприйняття світу українцями (що має свій високий прояв у національній поезії) заслуговує на подальше поповнення та збагачення. Це може забезпечити лише повноцінний міжлітературний, а з ним і міжкультурний обмін, що його здійснюють перекладачі провідних художніх, зокрема поетичних творів. Ступінь обізнаності перекладача з

поетичною мовою першотвору, її асоціативною образністю, обізнаність у питаннях історії та культури того народу, літературі якого належить твір, що перекладається, вивчення творчого доробку поета – з одного боку, а з іншого – ретельне, уважне і тактовне ставлення інтерпретатора до асоціативної образності та перенесення її до вихідного матеріалу – це ті чинники, які могли б сприяти відтворенню прагматичного потенціалу поезії, створенню високохудожнього перекладу.

Дослідження засобів створення і підсилення прагматики тексту оригіналу поезій Т. Шевченка та їх японських перекладів показало, що найширше для цього використовуються експресивні лексичні одиниці, які слугують для емоційного чи логічного підсилення мовлення. У цій функції виділяємо метафору (гіперболу, оксюморон, символ), епітет. За характером і обсягом значень експресеми являють собою потужний засіб вираження ставлення адресанта до адресата, емоційно-оцінного відношення між ними. Різноманітність засобів посилення прагматичного впливу прослідковуємо на прикладі відтворення експресем різними перекладачами, як от:

Поки огонь не захолонув (<i>"Чи не покинуть нам, небого" у перекладі Е. Фудзії</i>)	火が燃えているあいだに	Ni ga moete iru aida ni
---	-------------	----------------------------

Авторський вираз перекладений антонімічно – дослівно *"поки горить вогонь"*, але, оскільки це метафорично відповідає значенню *"поки триває життя"*, репрезентація його виконана перекладачем вдало, чим і досягається більш ефектний вплив на читача.

А дівчина гине (<i>"Катерина" у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі</i>)	娘は嘆きかなしみ 身の破滅	Musume wa nageki kanashimi Mi no hametsu
---	------------------	--

Дещо експлікована, проте точніша інформація *娘は嘆きかなしみ* ("дівчина, вбита горем") використовується як інтенсифікатор змісту. У перекладі авторська прагматика збережена, але вплив підсилений прагматично сильнішою образною конструкцією.

То й не чує, Що вкралося горе (<i>"Катерина"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)	耳には聞こえないのだ 忍び寄る不幸の足音が	Mimi ni wa kikoenai no da Shinobi yoru fuko: no ashioto ga
--	--------------------------	---

Метафора-персоніфікація *вкралося горе* в перекладі посилена уявленням таємничості, непомітності, тому вона стає розгорнутою *忍び寄る不幸の足音* ("звук кроків горя, яке підкралося"). Це можна вважати прагматично сильнішим за впливом відповідником.

Тоді я веселий, Тоді я багатий, Як буде серденько По волі гуляти! (<i>"Катерина"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)	わたしの心が自由の中で 鼓動しはじめる そのときこそ わたしは心楽しく 裕福で満足なのだ!	Watashi no kokoro ga jiyu: no naka de Kodo:shi hajimeru sono toki koso Watashi wa gokorotanoshiku Yuufuku de manzoku na no da!
--	---	---

Посилення прагматичного впливу відбувається за рахунок наростання позитивних характеристик душевного стану автора. У перекладі спостерігаємо додаткове посилення прагматики шляхом заміни метафори *гуляти* (про серце) на яскравішу "битися", а також додавання однорідних за смыслом епітетів *心楽しく* ("зі сповненим веселощів серцем") та *満足な* ("задоволений").

Проте, порівнюючи текст оригіналу й перекладу, зазначимо, що, на жаль, перекладачам не завжди вдається знайти прагматично рівноцінний відповідник. Це може призвести до послаблення прагматичного потенціалу, зниження адекватності й часткової втрати образності. Розгляньмо це на таких прикладах:

О мій супутниче святий! (<i>"Чи не покинуть нам, небого"</i> у перекладі Е. Фудзії)	わたしのかけがえのない 道連れよ!	Watashi no kakegae no nai michizure yo!
---	----------------------	--

Метафоричний епітет *святий*, що має імплікаціонал "високо шанований, той, який являє найдорожче, заповітне і сокровенне"

відтворено як *かけがえのない*, тобто "незамінний", що за своїми виражальними характеристиками не зовсім пасує до контексту цього вірша й має інше, слабше експресивне забарвлення. Заміна образної одиниці більш нейтральною перешкоджає реалізації передбачуваного прагматичного ефекту, водночас саме такий підхід говорить про те, що в цільовій мові не знайшлося понятійно рівного контекстуального відповідника. Хоча, на нашу думку, досить ефективним міг би бути епітет **貴重な**.

Кохайтеся, чорнобриві, Та не з <u>москалями</u> (<i>"Катерина"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)	恋をするなら 娘さんたちよ <u>兵隊さん</u> とはしなさるな	Koi o suru nara musume san tachi yo <u>Heitai san</u> to wa shi nasaru na
---	---	---

Через гіперонімічну трансформацію етнонім *москаль* у перекладі перетворений на *兵隊さん* – "солдат", що десемантизує його не лише як експресему, але й як одиницю з домінантним прагматичним значенням. Актуалізується другорядне її значення, яке, по-перше, не відповідає комунікативній інтенції автора, а по-друге, не узгоджується ані з контекстом, ані з позамовною дійсністю у плані вираження сумнозвісної історичної реалії. Таким чином, прагматичний вплив цілком нейтралізується, і кінцева мета перекладу майже не досягається.

І жalem серце запеклось (<i>"Н. Костомарову"</i> у перекладі Т. Сібуя і М. Такаюкі)	心は悲しみで 硬くなっている	Kokoro wa kanashimi de katakaku natte iru
---	-------------------	---

Замість метафори *запеклось* вжита інша – *硬くなっている* – "затверділо", у основі якої лежить інший образ. І хоча співвідношення денотативної інформації можна вважати еквівалентним, конотативна й прагматична інформація не співпадають. Спостерігаємо послаблення прагматичного потенціалу, оскільки, з точки зору носіїв цільової мови, конотативна сема "пекти" є надлишковою.

Проведений нами аналіз прагматики текстів поетичних творів Т. Шевченка й прагматики їх перекладів японською мовою дозволив зробити такі висновки:

1. Прагматична адаптація засобів поетичного вираження може бути проведена перекладачем за допомогою класичних прийомів (додавання/опущення, генералізація/конкретизація, смисловий розвиток), але роль кожного з прагматичних змістів визначається з огляду на спосіб мислення і сприйняття світу представниками японського етносу.

2. Спільною рисою перекладів поезій Т. Шевченка японською мовою є модуляція прагматичного потенціалу шляхом цілісного смислового розвитку. Це пояснюється намаганням перекладачів здійснити прагматичну адаптацію до японського менталітету, японської поетичної традиції, яким притаманний вищий ступінь прозорості і, разом з тим, прихованості. Але в окремих випадках така адаптація спотворює авторську картину світу.

3. У текстах перекладів прагматика посилюється за допомогою метафори, епітета, емоційно-оцінних одиниць. Послаблення прагматики спостерігається через нейтралізацію експресем.

4. Різниця у прагматичному впливі тексту оригіналу й тексту перекладу полягає у відмінностях етнопсихологічних рис національних характерів українців та японців. Першим притаманні душевна відкритість, емоційність, неспокій, рухливість, у той час як другим – інтровертизм (заглиблення у свій внутрішній світ), терпеливість, стриманість. Звідси й різний прояв емоцій, експресії, прагматизму. Враховуючи це, перекладачі свідомо посилюють чи послаблюють потенціал і вплив тексту перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Азнаурова Э.С.* Прагматика текстов различных функциональных стилей // *Общественно-политический и научный текст как предмет обучения иностранным языкам.* – М.: Наука, 1984. – С. 3-17.

2. *Демецька В.В.* Адаптація як поняття перекладознавства й культурології // *Вісник СумДУ. Серія Філологія, № 1, 2007. Том 2.* – С. 96-102.

3. *Карaban В.І., Мейс Дж.* Переклад з української мови на англійську мову. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 608 с.

4. *Сдобников В.В., Петрова О.В.* Теория перевода (учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков). – Москва: АСТ: Восток – Запад, 2006. – 448 с.

5. *Фесенко Т.А.* Специфика национального культурного пространства в зеркале перевода. – Тамбов: Изд-во ТГУ, 2002.

6. Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. – Москва: Наука, 1988. – 215 с.

7. シェフチエンコ詩集。わたしが死んだら。渋谷定輔編者
(渋谷定輔、村井隆之、田沢八郎、小松勝助、樹下節訳者。 – 東京：
国文社版, 1964.

8. シェフチエンコ詩集。渋谷定輔、村井隆之編訳
– 東京：れんが書房新社, 1988.

9. 藤井悦子。シェフチエンコの詩選。 – 東京：東京大学, 1990.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2013.

Резникова Н.В., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

РЕАЛИЗАЦИЯ КОММУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИХ ЦЕЛЕЙ В ПЕРЕВОДЕ

(на материале японских переводов стихов Тараса Шевченко)

В статье впервые анализируется специфика воссоздания прагматики украинских лингвопоэтизмов на японский язык. Рассматриваются вопросы возможности/невозможности сохранения прагматического потенциала посредством ассоциативной образности выразительных единиц.

Ключевые слова: прагматическая модификация, прагматическая адекватность, лингвокультурная характеристика.

Reznikova N.V., University Instructor.,
Institute of Philology, National Taras Shevchenko University of Kyiv

REALIZATION OF COMMUNICATIVE-PRAGMATIC GOALS IN TRANSLATION

(based on Japanese translations of Taras Shevchenko's poems)

Pragmatics features of Ukrainian linguo-poetic units reconstitution into Japanese have been analyzed. The article deals with issues devoted to possibility/impossibility of pragmatic potential conservation by means of associate imagery of translated expressive units.

Key words: pragmatic modification, pragmatic adequacy, linguo-cultural characteristics.